

פרשת בלק תשפ"א בלעם הנביא?

במדבר פרק כב

(ה) וישלח מלאכים אל בלעם בן בער פתורא אשר על הנקרה ארץ בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא ישב ממלי: ...
(ח) ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבת יאתכם דבר באשר ידבר ה' אלי וישבו שרי מואב עם בלעם: (ט) ויבא אליהם אל בלעם ויאמר מי האנשים האלה עמך: ...
(כ) ויבא אליהם אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם ואף את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה: ...
(לד) ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי בדרך ועתה אם רע בעיניך אשובה לי:

רש"י
(ה) **פתורה** - כשולחני הזה שהכל מריצין לו מעות, כך כל המלכים מריצין לו אגרותיהם. ולפי פשוטו של מקרא כך שם המקום: **ארץ בני עמו** - של בלק. משם היה, וזה היה מתנבא ואומר לו עתיד אתה למלוך. ואם תאמר מפני מה השרה הקדוש ברוך הוא שכינתו על גוי רשע, כדי שלא יהא פתחון פה לאומות לומר אלו היו לנו נביאים חזרנו למוטב, העמיד להם נביאים והם פרצו גדר העולם, שבתחלה היו גדורים בעריות וזה נתן להם עצה להפקיר עצמן לזנות: **לקרא לו** - הקריאה שלו היתה ולהנאתו, שהיה פוסק לו ממון הרבה: **עם יצא ממצרים** - ואם תאמר מה מזיקך: הנה כסה את עין הארץ - סיחון ועוג שהיו שומרים אותנו עמדו עליהם והרגום: **והוא יושב ממלי** - חסר כתיב, קרובים הם להכריתני, כמו (תהלים קיח, י) כי אמילם: (ח) **לינו פה הלילה** - אין רוח הקודש שורה עליו אלא בלילה, וכן לכל נביאי אומות העולם, וכן לבן בחלום הלילה, שנאמר (בראשית לא, כד) ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה. כאדם ההולך אצל פלגשו בהחבא: **כאשר ידבר ה' אלי** - אם ימליכני ללכת עם בני אדם כמותכם אלך עמכם, שמא אין כבודו לתתי להלך אלא עם שרים גדולים מכם: **וישבו** - לשון עכבה: (ט) **מי האנשים האלה עמך** - להטעותו בא. אמר פעמים שאין הכל גלוי לפניו, אין דעתו שוה עליו, אף אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין: (כ) **אם לקרא לך** - אם הקריאה שלך וסבור אתה ליטול עליה שכר, קום לך אתם: **ואך** - על כרחך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה, ואעפ"כ וילך בלעם, אמר שמא אפתנו ויתרצה: (לד) **כי לא ידעתי** - גם זה גנותו, ועל כרחו הודה, שהוא היה משתבח שידוע דעת עליון, ופיו העיד לא ידעתי: **אם רע בעיניך אשובה לי** - להתריס נגד המקום היא תשובה זו. אמר לו הוא בעצמו צוני ללכת, ואתה מלאך מבטל את דבריו, למוד הוא בכך, שאומר דבר ומלאך מחזירו, אמר לאברהם (בראשית כב, ב) קח נא את בנך וגוי, ועי"י מלאך בטל את דברו, אף אני אם רע בעיניך צריך אני לשוב:

במדבר פרק כג

(ג) ויאמר בלעם לבלק התיצב על עלתך ואלכה אולי יקרה ה' לקראתי ודבר מה יראני והגדתי לך וילך שפי: (ד) ויקר אליהם אל בלעם ויאמר אליו את שבעת המזבחות ערכתי ואעל פר ואיל במזבח: ...
(טז) ויקר ה' אל בלעם וישם דבר בפיו ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר:

רש"י
(ג) **אולי יקרה ה' לקראתי** - אינו רגיל לדבר עמי ביום: **וילך שפי** - כתרוממו יחידי, לשון שופי ושקט, שאין עמו אלא שתיקה: (ד) **ויקר** - לשון עראי, לשון גנאי, לשון טומאת קרי, כלומר בקושי ובבזיון, ולא היה נגלה עליו ביום אלא בשביל להראות חבתן של ישראל: **את שבעת המזבחות** - שבעה מזבחות ערכתי אין כתיב כאן, אלא את שבעת המזבחות, אמר לפניו אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות, ואני (שם יג, יח) ויאהל אברהם וגוי ואחד בהר המוריה. ויצחק בנה אחד (שם כו, כה) ויבן שם מזבח וגוי. ויעקב בנה שתיים; אחד בשכם ואחד בבית אל: **ואעל פר ואיל במזבח** - ואברהם לא העלה אלא איל אחד: (טז) **וישם דבר בפיו** - ומה היא השימה הזאת, ומה חסר המקרא באמרו שוב אל בלק וכה תדבר, אלא כשהיה שומע שאינו נרשה לקלל, אמר מה אני חוזר אצל בלק לצערו. ונתן לו הקדוש ברוך הוא רסן וחכה בפיו כאדם הפוקס בהמה בחכה להוליכה אל אשר ירצה. אמר לו על כרחך תשוב אל בלק:

במדבר פרק כד

(ב) וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שכב לשבטיו ונתהי עליו רוח אלהים: (ג) וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנך בער ונאם הגבר שתם העין: (ד) נאם שמע אמרי אל אשר מחזה שדי יחזה נפל וגלוי עינים:

רש"י
(ב) **וישא בלעם את עיניו** - בקש להכניס בהם עין רעה, והרי יש לך שלש מדותיו עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה האמורים למעלה: **שוכן לשבטיו** - ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין, ראה שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אהל חבירו: **ותהי עליו רוח אלהים** - עלה בלבו שלא יקללם: (ג) **בנו בעור** - כמו למעינו מים (תהלים קיד ח). ומדרש אגדה שניהם היו גדולים מאבותיהם, בלק בנו צפור, אביו בנו הוא במלכות, ובלעם גדול מאביו בנביאות, מנה בן פרס היה: **שתם העין** - עינו נקורה ומוצאת לחוץ וחור שלה נראה פתוח, ולשון משנה הוא כדי שישתום ויסתום ויגוב (ע"ז סט א). ורבותינו אמרו לפי שאמר ומספר את רובע ישראל, שהקב"ה יושב ומונה רביעיותיהן של ישראל מתי תבא טפה שנולד הצדיק ממנה, אמר בלבו מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יסתכל בדברים הללו, ועל דבר זה נסמת עינו של בלעם. ויש מפרשים שתום העין פתוח העין, כמו שתרגם אונקלוס, ועל שאמר שתום העין, ולא אמר שתום העינים, למדנו שסומא באחת מעיניו היה: (ד) **נופל וגלוי עינים** - פשוטו כתרוממו, שאין נראה עליו אלא בלילה כשהוא שוכב. ומדרשו כשהיה נגלה עליו לא היה בו כח לעמוד על רגליו ונופל על פניו, לפי שהיה ערל ומאוס להיות נגלה עליו בקומה זקופה לפניו:

ויקרא פרק א פסוק א
ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר :

רש"י
ויקרא אל משה - לכל דברות ולכל אמירות ולכל צוויים קדמה קריאה, לשון חבה, לשון שמלאכי השרת משתמשים בו, שנאמר (ישעיה ו ג) וקרא זה אל זה, אבל לנביאי אומות העולם נגלה עליהן בלשון עראי וטומאה, שנאמר (במדבר כג ד) ויקרא אלהים אל בלעם :

שם משמואל לפרשת ויקרא [תרע"א]

ונראה בהקדים מאמר כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה שפירש ההפרש שבין ויקר שנאמר בבלעם לויקרא שנאמר במשה, כי לשון ויקר היינו שהדיבור בא אליו למקומו ולא נתעלה ע"י הדיבור ונשאר בלעם הרשע כמו שהי' עומד מבחוץ, אבל לשון ויקרא הוא שקרא אותו שיקרב הלום, ונתעלה לקראת הדיבור, עכת"ד. ויש להוסיף בזה דברים שמוודין לאיש כמדתו, שבלעם הרשע עם כל בקשתו קרבת אלקים לא רצה להניח את המעשים המכוערים שלו, ואתונו תוכיח, רק רצה בשניהם יחדיו, היינו בקרבת אלקים בעודנו מלוכלך בטנופת מעשים המכוערים, ע"כ נמדד לו כמדתו, שאפי' בעת שבא לו הדיבור לכבוד ישראל לא הוציאו הדיבור ממהותו הרעה רק הדיבור בא אליו, וכמשל הזוה"ק (ח"ג ר' ב) במצורע הדופק על הפתח, אבל מרע"ה שכל מהותו היתה פרישות מהחומר, כשמו משה כי מן המים משיתיהו כמ"ש המהר"ל בספר גבורות, והי' מתקדש והולך ופירש מן האשה, ע"כ נמדד לו כמדתו שנקרא ונתעלה לקראת הדיבור ונתקדש עוד יותר ויותר. וזה הוא מאמר המד"ר משל למלך שהי' לו אשה ופלגש, כי אשה היא בקידושין ופלגשים בלי קידושין לדעת רוב הפוסקים, וע"י הקידושין היא מיוחדת ומזומנת לו ואסורה אכ"ע כהקדש, וזה נביאי ישראל שהם מיוחדים ומזומנים רק לעשות רצון אביהם שבשמים ולא לצורך עצמם כלל, אבל נביאי אומה"ע הם רק כדמיון פלגש, והבן :

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
 Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.